

Gd-staben
Erik Magnusson
erik.magnusson@socialstyrelsen.se

Förslag till ändring i hälso- och sjukvårdslagen

Socialstyrelsen anser att möjligheten att välja vårdgivare är positivt ur ett patientperspektiv och kan anses vara en betydelsefull kvalitetsaspekt inom ramen för en god vård och omsorg. Lagen om valfrihet (LOV) kan enligt Socialstyrelsen bidra till detta.

De positiva effekter som valfrihet har ur ett patientperspektiv bör dock vägas mot andra aspekter. En sådan aspekt rör möjliga snedvridningseffekter som en följd av de regionala vårdvalsmodellernas utformning och då inte minst ersättningsmodellerna. Inspektionen för socialförsäkringen har exempelvis i en nyligen publicerad studie¹ sett en koppling mellan modeller där vårdgivaren får ersättning per besök och antalet sjukskrivningar samt längden på sjukskrivningarna. Tidigare studier har visat att samma incitamentstruktur i utformandet av ersättning medfört en ökad förskrivning av antibiotika. Det finns i dagsläget också kunskapsluckor om hur valfrihetssystemen påverkar olika gruppers tillgång till vård.

De fördelar med vårdvals-systemen som finns ur ett patientperspektiv måste således vägas mot andra politiska ambitioner, exempelvis minskad antibiotikaförskrivning och minskade sjukskrivningsdagar samt inte minst den övergripande ambitionen om en jämlik vård. De sammantagna effekterna av de olika vårdvalsmodellerna är mot bakgrund av vad som framförts ovan osäkra och det finns anledning att ytterligare utreda dessa effekter. Det finns av den anledningen skäl som talar för ett avskaffande av ett *obligatoriskt* vårdvals-system. Sedan vill Socialstyrelsen betona att frågan om valfrihet i hög grad är avhängigt politiska prioriteringar.

En annan central aspekt som mer rör frågan om obligatoriet i vårdvals-systemet rör självfallet det kommunala självbestämmandet. Socialstyrelsen har i sitt remissvar rörande förslaget om införandet av obligatorisk LOV inom socialtjänsten pekat på just detta och i likhet med SKL framhållit att det kommunala självbestämmandet måste ses ur olika lokala och regionala förutsättningar, avhängiga en rad olika faktorer. Ett obligatoriskt vårdvals-system minskar tveklöst möjligheten till lokala och regionala anpassningar och medför därigenom en relativt stor inskränkning i det kommunala självbestämmandet. Enligt Socialstyrelsen är det också oklart vilken betydelse obligatoriet har haft för landstingens införande

¹ Inspektionen för socialförsäkringen. Rapport 2014:17

av vårdvalsystem inom primärvården. Inom socialtjänstens område, där LOV fortfarande bygger på frivillighet, kan det konstateras att endast ett fåtal kommuner valt att inte införa vårdvalet. Enligt Socialstyrelsens bedömning är orsaken till detta att kommunerna erbjuder sina medborgare den valfrihet de faktiskt efterfrågar men att de gör det utifrån den aktuella kommunens enskilda förutsättningar. Det är Socialstyrelsens bedömning att landstingen, utifrån sina enskilda förutsättningar, även utan ett obligatorium kommer sträva efter att erbjuda sina medborgare den valfrihet inom primärvården som flera undersökningar visar att de efterfrågar.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Lars-Erik Holm. I den slutliga handläggningen har stabschefen Annika Nordlander Finn deltagit. Utredaren Erik Magnusson har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Lars-Erik Holm

Erik Magnusson